

Het hoofd van de profeet

Willem Bux

2017 Uitgeverij Pepijn Eindhoven

1

Er was eens een toneelgezelschap dat een hoofd zocht voor het toneelstuk *Salomé* van Oscar Wilde*. Het moest lijken op het hoofd van Flint, de man die de rol van de profeet ging spelen. De tijd begon te dringen. De première, waarvoor alleen voorname burgers en journalisten waren uitgenodigd, was al over twee weken.

Na afloop van de voorlaatste repetitie zaten de toneelspelers in kleine groepjes met elkaar te praten. Een aantal zat op de eerste rij, anderen zaten op de toneelvloer. Iedereen had een plastic bekertje met drinken gepakt. Kim, een meisje van achttien jaar met kort paars haar en gekleed in een tuinbroek die een paar maten te groot voor haar was, stond wat danspasjes te oefenen. Alain, de regisseur en oprichter van de toneelgroep, zat in zijn rolstoel waar hij altijd zat tijdens repetities, op een door de toneelspelers aangebrachte verhoging in de middengang van de zaal, recht voor het podium. Dichter bij de toneelvloer kon hij niet komen. Vanaf die plek kon hij het hele toneel overzien en aanwijzingen geven. Julia, de jonge blonde vrouw die de rol van *Salomé* speelde, bracht hem een bekertje wijn. Hij pakte het bekertje van haar over en hield haar hand vast. Ze bleef staan.

‘Luister eens mensen,’ riep Alain. Het werd meteen stil.

‘We hebben nog steeds geen hoofd gevonden. Hebben jullie wel goed gezocht?’

Niemand reageerde. Alain stond bekend als perfectionistisch en kritisch. De meeste toneelspelers durfden niet met een hoofd

---

* Zie pagina 139.

aan te komen, de kans op een afgang omdat Alain het zou afkeuren, was groot. Bovendien waren ze gewend dat Alain zelf met de oplossing van een probleem kwam. Hij liet niet veel aan anderen over, maar dit keer was het blijkbaar anders.

Alain nam een slokje van zijn wijn en liet de hand van Julia los.

‘Kom op mensen!’ riep hij. ‘Willen jullie allemaal goed je best doen. We moeten een hoofd hebben dat op het hoofd van Flint lijkt. Misschien kent één van jullie iemand die dat hoofd zo levensecht mogelijk kan namaken, van papier-maché of klei.’

Hij wees naar Flint. ‘Zonder hoofd, geen toneelstuk.’

Iedereen keek naar Flint. Behalve Kim. Die stond nog steeds de dansspasjes te oefenen die ze als slavin van Salomé samen met Julia moest opvoeren. Julia was een veel betere danseres dan Kim en ze was bang dat ze een modderfiguur zou slaan. Bovendien had ze weinig tijd om thuis te oefenen, ze leefde vooral ’s nachts en sliep overdag.

‘Kim!’ riep Alain geïrriteerd, ‘heb je gehoord wat ik zei?’

Ze schrok en stond meteen stil, met haar armen strak langs haar lichaam.

‘Ja,’ zei ze, terwijl ze met haar donkere ogen Alain aankeek, ‘we zoeken het hoofd van Flint.’

‘Precies. Ik wil dat jullie me allemaal één voor één beloven dat jullie op zoek gaan naar het hoofd van Flint. Kim, jij eerst.’

‘Ik beloof op zoek te gaan naar het hoofd van Flint, Alain,’ zei Kim.

‘Hugo?’ vroeg Alain.

Hugo, de vier jaar oudere broer van Kim, speelde in het toneelstuk de vorst Herodes, die Salomé haar zin gaf en haar het hoofd van de profeet schonk, als ze maar voor hem wilde dansen. Hij vond het een lastige rol met veel tekst en emotie, de

moeilijkste rol die hij tot nu toe had gespeeld, maar hij zag het als een uitdaging. Het toneel was voor Hugo een waardevolle aanvulling op zijn werk als clown in het ziekenhuis, het leidde hem af van de harde werkelijkheid waarmee hij dagelijks te maken kreeg. Bijna wekelijks nam hij lachend en grollend afscheid van een jong vriendje of vriendinnetje dat er de volgende dag niet meer was. Op het ergste voorbereid ging hij 's morgens naar zijn werk, het putte hem uit, het maakte hem neerslachtig. Hij was al te lang een clown en het werd tijd voor iets anders. Stiekem hoopte hij een keer ontdekt te worden en door te breken als acteur zodat hij zijn clownspak aan de wilgen kon hangen. Het ergste waren de vluchtelingenkinderen die niet verzekerd waren voor ziektekosten. Sinds een ultrarechtse politieke partij de touwtjes in handen had in het land, kwamen vluchtelingen niet meer in aanmerking voor een levensreddende behandeling, tenzij een groep rijke burgers zich hun lot aantrok. Maar de kwakkelende economie maakte de mensen onzeker en gierig. Hij had er met Alain over gesproken en die had beloofd dat een deel van de opbrengsten van dit toneelstuk ten goede ging komen aan de vluchtelingen. Hugo was er erg blij mee, maar hij besepte dat hiermee maar twee van de vier kinderen konden worden geholpen.

‘Ik ga op zoek naar het hoofd van Flint,’ zei Hugo.

‘Max?’ vroeg Alain aan de plastisch chirurg die vanwege zijn perfecte gezicht een uithangbord was voor zijn eigen praktijk. Anders dan zijn uiterlijk deed vermoeden leefde hij teruggetrokken en had hij geen vriendin. Meestal was hij aan het werk, toneel was zijn enige hobby. Vanwege zijn drukke werkzaamheden speelde hij voornamelijk kleine rollen met weinig tekst. Soms was hij niet meer dan figurant, een ‘levend decorstuk’ zoals hij het zelf lachend

noemde. Dit keer speelde hij de rol van de beul Naaman, die aan het einde van het toneelstuk in opdracht van Herodes de profeet onthoofd en het hoofd op een zilveren schaal aan Salomé geeft.

‘Natuurlijk, Alain,’ zei Max, ‘ik zal mijn best doen.’

Zo beloofden alle toneelspelers op zoek te gaan naar een hoofd.

Flint had op verzoek van Alain een tot A4 vergrote pasfoto twintig keer gekopieerd en deelde die uit. In het dagelijks leven was Flint ambtenaar van de burgerlijke stand, maar zijn hart lag bij toneel. Hij liet geen gelegenheid voorbijgaan om te vertellen hoe lang hij nog moest werken voordat hij met pensioen ging en zich helemaal op het toneelspel kon storten. Op de avond van de voorlaatste repetitie was dat vier jaar, drie maanden en vijf dagen.

Alain had hem een maand geleden een echte *method actor* genoemd. Hoewel hij niet precies wist wat het betekende, was hij er trots op. Hij verheugde zich erg op het komende toneelstuk en was er helemaal klaar voor. De rol van de profeet lag hem, Flint was erg gelovig. Iedereen in de kerk wist dat hij die rol ging spelen en iedere zondag sprak een van zijn geloofsgenoten hem er wel op aan. Ze wilden weten hoe het met de voorbereidingen ging, wanneer de voorstellingen begonnen en of ze al kaartjes konden kopen. Hij genoot van die aandacht. Vrouwen wilden zelfs het haar van zijn lange vlassige baard voelen die hij voor zijn rol had laten groeien. Hij vond het jammer dat hij verder nagenoeg kaal was. Op internet had hij lang gezocht naar een afbeelding van een kale Johannes de Doper, maar op alle schilderijen werd de profeet afgebeeld met een mooie haardos. Het schilderij van Caravaggio, waarop te zien is hoe Salomé haar gezicht afwendt als ze het hoofd van de ongelukkige profeet op een zilveren schaal in ontvangst neemt, fascineerde hem. Ca-

ravaggio had volgens hem het Bijbelse drama goed gevangen. Eigenlijk wilde Salomé de dood van de profeet helemaal niet, ook al vroeg ze erom. In het toneelstuk van Oscar Wilde speelde Salomé volgens Flint een heel andere rol dan in de Bijbelse versie. De toneelschrijver beschreef haar als een perverse duivelin die mannen uitdaagt met haar schoonheid en exotische dans. Flint had een afbeelding van het schilderij van Caravaggio geprint, ingelijst en op zijn kantoor op zijn bureau gezet. Vaak keek hij ernaar terwijl hij heel stil voor zichzelf zijn favoriete tekst prevelde: ‘Terug, dochter van Babel! Door de vrouw is het kwaad in de wereld gekomen. Spreek niet tot mij. Ik wil u niet horen. Ik hoor alleen de woorden van God de Heer.’

De laatste kopie van zijn foto gaf hij aan zijn vrouw Clara, die hard begon te lachen.

‘Flint,’ riep ze hinnikend, ‘mij hoeft je geen foto te geven. Ik ken je hoofd als geen ander, ik kijk er al meer dan veertig jaar tegenaan.’

‘Het is niet voor jou, maar voor iemand die je kent, iemand die zo’n hoofd zou kunnen namaken,’ reageerde Flint geërgerd.

Clara stond op, liep naar het prikbord in de toneelzaal en prikte het A4-tje met een punaise vast. Ze pakte een stiften en schreef onder het hoofd van haar man:

‘Gezocht:
DIT HOOFD
Beloning 50 cent.’

Ze draaide zich om en keek triomfantelijk om zich heen. Niemand lachte. De meesten keken naar een denkbeeldig stipje

op de vloer, tussen hun voeten. Anderen keken elkaar veelbetekenend aan.

Iedereen kende de problemen van Flint en Clara. Ze hadden nooit kinderen kunnen krijgen, ondanks meerdere ivf-pogingen. Een arts had hen allebei onderzocht en geen duidelijke oorzaak gevonden. Hij hield het op een ongelukkige samenloop van omstandigheden. ‘Dit gebeurt gewoon zo nu en dan, bij ongeveer 1 op de 50.000 stellen,’ had hij uitgelegd. Waarna hij een vage verhandeling begon over de onverenigbaarheid van zuur vaginavocht en slome zaadcellen en een allergische reactie van de baarmoederwand op eicellen die door een bepaald type zaad (Flints zaad) waren bevrucht. ‘Een soort natuurlijke selectie, *survival of the fittest*,’ concludeerde hij, maar Flint en Clara luisterden allang niet meer naar hun arts. Hun droom lag in duigen. Ze waren lichamelijk gezien geen goede match en dat idee was als een kwaadaardige tumor in hun hoofd gaan zitten. Het was in dertig jaar tijd flink gegroeid en had zijn gif inmiddels in al hun synapsen verspreid; er was bij beiden geen hersencel meer over waarin de liefde en affectie voor de ander overeind was gebleven.

Wat begonnen was met ongewoon lange stiltes aan de ontbijttafel, ontwikkelde zich in de loop van jaren tot een volledig langs elkaar heen leven. Clara ontbeet staand naast de koelkast. Ze dronk een glas melk en at een stuk ontbijtkoek, het duurde niet meer dan één minuut voordat ze op weg was naar het verzorgingstehuis waar ze als verpleegster werkte. Ze draaide zoveel mogelijk avond- en nachtdiensten om Flint te ontlopen. Ze sliep in de tot haar domein omgebouwde logeerkamer. Flint kwam er nooit. Hij had geen sleutel en de deur was altijd op slot. De eerste paar keren dat ze midden in de nacht daarheen ontsnapte, zei ze dat ze dat deed omdat Flint erg snurkte, maar

Flint snurkte al zijn hele leven en in de eerste jaren van hun huwelijk had zij daar nooit een punt van gemaakt. Het gaf haar ooit een geruststellend gevoel, de zekerheid dat ze niet alleen was en er een sterke man naast haar lag, haar 'beertje', zoals ze hem noemde. Nu hoorde ze het luide gesnurk aan de andere kant van de muur nog steeds en ergerde ze zich er mateloos aan.

Ze spraken nauwelijks met elkaar, tenzij het was om te kwetsen. Daarin was Clara beter dan Flint. Ze voelde haar verbittering als een gistend vat in haar onderbuik en putte daar inspiratie en energie uit om hem te sarren. Als kinderen niet het doel van haar leven mochten zijn, had ze daarin een nieuw doel gevonden. Maar ze merkte dat het steeds moeilijker werd om Flint te raken. Hij had een olifantenhuid gekweekt, haar gifpijlen troffen geen doel meer. Dat was zijn overlevingsstrategie in hun vergalde huwelijk, dat alleen overeind bleef vanwege de normen en waarden van hun geloofsgemeenschap. Scheiden, dat deed je niet. God was getuige van het ongelukkige moment dat ze elkaar trouw tot aan de dood zwoeren en daarmee hadden zij hun lot bezegeld. Ze waren tot elkaar veroordeeld.

Afgezien van de kerk was de toneelvereniging de enige plek waar ze samen naartoe gingen. Toneel was hun beider passie en er was maar één toneelvereniging in de stad. Ze beseften dat er op dat terrein weinig viel te winnen, maar wel veel te verliezen en kwamen stilzwijgend een staakt-het-vuren overeen. En dus zat Flint iedere woensdagavond ongeduldig in zijn auto te wachten tot Clara eindelijk zo ver was. Hij trommelde met zijn vingers op het stuur, claxonnerde een keer en twee minuten later nog eens. Dan pas zag hij zijn vrouw uit hun huis komen en langzaam over het tuinpad richting de auto lopen. Soms stopte ze even om zogenaamd een steentje uit haar schoen te

verwijderen. Oh, ze had hem graag veel langer laten wachten, maar ze wist dat Alain het niet zou accepteren als ze steeds te laat zouden komen.

De spanning was altijd voelbaar. Ze gunden elkaar geen blik waardig. Als de repetitie voorbij was, vermeden ze elkaar als de pest. Bovendien hadden ze allebei hun vertrouwenspersonen binnen de groep. Geroddel deed de rest. Iedereen was van alles op de hoogte. Ook Alain. Hij kon de ingehouden woede en emoties uitstekend gebruiken. Niet voor niets gaf hij Clara de rol van Herodias, de moeder van Salomé. Het was Herodias die Salomé ophitste, zodanig dat zij de koning om het hoofd van de profeet vroeg. Het zinde Herodias niet dat de profeet tegen de koning had gezegd dat hij met haar, de vrouw van zijn broer, in zonde leefde. Johannes moest sterven en Herodes kon Salomé niets weigeren. Hij had haar beloofd dat ze alles mocht vragen wat ze wilde, als ze maar voor hem danste. Zo ging het verhaal. Clara kon zich prima inleven in haar rol.

Een week nadat Alain had gevraagd om te zoeken naar een geschikt hoofd, druppelden de leden van de toneelgroep een voor een binnen voor de laatste repetitie. Aan iedereen die binnenkwam, vroeg Alain: 'Is het gelukt? Heb je een hoofd kunnen regelen?' maar steeds kreeg hij een schuldbevestigend nee-schudden als antwoord. Tot Julia binnenkwam met een plastic tas. Alain keek haar hoopvol aan. Ze opende de tas en haalde er een hoofd van een paspop uit die ze had meegenomen uit de modewinkel waar ze werkte.

'Dit is waar ik vandaag op mijn werk aan dacht, Alain,' zei ze met haar zwoele Poolse accent.

Alain keek haar teleurgesteld aan. Ze stopte het hoofd terug